

Almanach

Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky

Vedecký časopis
Ročník XX.
2/2025

ALMANACH

Actual Issues in World Economics and Politics

Scientific journal

Faculty of International Relations

Bratislava University of Economics and Business

Volume XX

ALMANACH

Redakcia/Editorial Office

Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, Slovak Republic
phone: +421 2 6729 5456, e-mail: eva.vlkova@euba.sk

Hlavný redaktor/Editor-in-chief

Michael AUGUSTÍN Bratislava University of Economics and Business (SK)

Redakčná rada/Editorial Board

Kristína BACULÁKOVÁ	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Senad BEĆIROVIĆ	University College of Teacher Education Lower Austria (AT)
Lucia BOCKOVÁ	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Katarína BROCKOVÁ	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Peter CSÁNYI	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Lubomír ČECH	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Lenka FOJTÍKOVÁ	VŠB – Technical University of Ostrava (CZ)
Tomáš GONGOL	Silesian University in Opava (CZ)
Martin GREŠŠ	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Petra GRIGELOVÁ	Slovak Academy of Sciences (SK)
Michaela GRINAJ	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Jana ILIEVA	University of Tourism and Management in Skopje (MK)
Karol JANAS	Alexander Dubcek University in Trencin (SK)
Eva JANČÍKOVÁ	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Lidiia KARPENKO	Odessa Polytechnic National University (UA)
Rastislav KAZANSKÝ	Matej Bel University (SK)
Rudolf KUCHARČÍK	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Erik PAJTINKA	Matej Bel University in Banská Bystrica (SK)
POGÁTSA Zoltán	University of West Hungary (HU)
František ŠKVRNDA, ml.	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Agnieszka TURSKA-KAWA	University of Silesia in Katowice (PL)
Natália ZAGORŠEKOVÁ	Bratislava University of Economics and Business (SK)
Paskal Nedelchev ZHELEV	University of National and World Economy (BG)
Tetyana ZUBRO	Bratislava University of Economics and Business (SK)

Výkonný redaktor/Managing Editor

Eva VLKOVÁ Bratislava University of Economics and Business (SK)

Jazyková redakcia/Language editing: bez korektúry/no language editing

Vydavateľ/Publisher

Vydavateľstvo EKONÓM, Ekonomická univerzita v Bratislave

© Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta medzinárodných vzťahov, 2025

IČO 00 399 957

ISSN 1339-3502

Issues in 2025

MARCH

SEPTEMBER

Obsah

Islamské náboženstvo a ruská armáda – historické dedičstvo a súčasná situácia	5
<i>Islamic Religion and the Russian Army – Historical Legacy and Contemporary Situation</i>	
<i>Lubomír Čech</i>	
Theoretical Approaches in Analyzing the Impact of FDI on National Security	16
<i>Teoretické prístupy pri analýze vplyvu PZI na národnú bezpečnosť</i>	
<i>Rostyslav Karakash</i>	
Ekonomické sankcie ako nástroj zahraničnej politiky: prípad Kuby	31
<i>Economic Sanctions as a Foreign Policy Tool: the Case of Cuba</i>	
<i>Katarína Liptáková – Daniela Škutová – Oleksandr Lomanchenko</i>	
Politický konfucianizmus a koncepcia trikamerálneho parlamentu v diele Ťiang Čchinga	48
<i>Political Confucianism and the Concept of Tricameral Parliament in the Work of Jiang Qing</i>	
<i>František Škvrnda</i>	
Vodné zdroje Austrálie: súčasné výzvy a rámec udržateľnosti	58
<i>Australia's Water Resources: Current Challenges and a Sustainability Framework</i>	
<i>Iryna Taliian</i>	
Recenzia	
Karol R. Sorby – Karol Sorby, ml.: <i>Arabský východ</i> (1971 – 1981). Bratislava: SAP, 2025. S. 648. ISBN 978-80-8268-011-5	80
<i>František Škvrnda</i>	

EKONOMICKÉ SANKCIE AKO NÁSTROJ ZAHRANIČNEJ POLITIKY: PRÍPAD KUBY

ECONOMIC SANCTIONS AS A FOREIGN POLICY TOOL: THE CASE OF CUBA

Katarína Liptáková^a – Daniela Škutová^b – Oleksandr Lomanchenko^c

^a Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: katarina.liptakova@umb.sk

^b Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: daniela.skutova@umb.sk

^c Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika e-mail: sashalomanchenko8@yahoo.com

Abstrakt: Štúdia analyzuje ekonomické sankcie ako kľúčový nástroj súčasnej zahraničnej politiky prostredníctvom viac ako šesťdesiatročného sankčného režimu USA voči Kube. Cieľom je preskúmať účinnosť a efektívnosť ekonomických sankcií v kontexte moderných medzinárodných vzťahov. Východisková hypotéza predpokladá, že ekonomické sankcie vykazujú rôznorodé účinky, pričom ich efektívnosť pri dosahovaní stanovených cieľov variuje a môže prinášať zamýšľané aj nezamýšľané dôsledky pre všetky zúčastnené strany. Úspešnosť sankcií vo vzťahu k deklarovaným politickým a ekonomickým cieľom je analyzovaná cez ich vplyv na ekonomiku, spoločnosť a medzinárodné postavenie krajiny. Práca využíva deskriptívnu a obsahovú analýzu, pozorovanie, kvantitatívne hodnotenie makroekonomických ukazovateľov, historicko-logickú analýzu a komparatívnu metódu. Dosiahnuté výsledky potvrdzujú limitovanú efektívnosť sankcií pri dosahovaní ekonomických a politických cieľov a poukazujú na potrebu prehodnotenia ich využívania v súčasnej zahraničnej politike.

Kľúčové slová: ekonomické sankcie, efektívnosť sankcií, účinnosť sankcií, úspešnosť sankcií, medzinárodné vzťahy

JEL: 054

Abstract: The study analyzes economic sanctions as a key instrument of contemporary foreign policy through the more than sixty-year U.S. sanctions regime against Cuba. The aim is to examine the effectiveness and efficiency of economic sanctions in the context of modern international relations. The initial hypothesis posits that economic sanctions exhibit a variety of effects, while their effectiveness in achieving their stated goals varies and may produce both intended and unintended consequences for all parties involved. The success of sanctions in relation to stated political and economic objectives is analyzed through their impact on the economy, society and the international standing of the country. The article uses descriptive and content analysis, observation, quantitative assessment of macroeconomic indicators, historical-logical analysis and comparative methods. The results obtained confirm the limited effectiveness of sanctions in achieving economic and political goals and point to the need to rethink their use in contemporary foreign policy.

Keywords: economic sanctions, effectiveness of sanctions, success of sanctions, international relations

JEL: 054

Úvod

Hospodárske (ekonomické) sankcie sú jedným z najúčinnějších a najefektívnejších spôsobov nenásilného ovplyvňovania aktérov medzinárodných vzťahov už mnoho desaťročí. Na základe systematického preskúmania dostupnej literatúry, predovšetkým zahraničných zdrojov, identifikujeme kľúčové determinanty efektívnosti a účinnosti ekonomických sankcií. Analýza je zameraná na empirické overenie hypotézy o podmienennej účinnosti sankcií prostredníctvom prípadovej štúdie kubánskeho embarga ako paradigmatického príkladu dlhodobého sankčného režimu.

Výskumný dizajn zahŕňa multidimenzionálnu analýzu makroekonomických indikátorov (HDP, miera inflácie, štruktúra zahraničného obchodu), sektorovú dekompozíciu ekonomickej výkonnosti (poľnohospodárstvo, priemysel, služby, turizmus) a hodnotenie sociálno-ekonomických dopadov na blahobyt obyvateľstva vo vzťahu k zdravotníctvu, vzdelávaniu a životnej úrovni. Metodologický aparát kombinuje deskriptívnu a obsahovú analýzu, pozorovanie, kvantitatívne vyhodnotenie ekonomických ukazovateľov, historicko-logickú rekonštrukciu evolúcie sankčného režimu a komparatívnu metódu s referenčnými prípadmi medzinárodných sankcií.

Cieľom výskumu je empirické testovanie teoretického predpokladu o kontraproduktívnosti ekonomických sankcií ako nástroja zahraničnej politiky a verifikácia tézy o limitovanej schopnosti sankcií dosiahnuť deklarované politické ciele v kontexte kubánskeho prípadu.

1 Koncept ekonomických sankcií v medzinárodných vzťahoch

Hospodárske (ekonomické) sankcie sú jedným z najúčinnějších a najefektívnejších spôsobov nenásilného ovplyvňovania aktérov medzinárodných vzťahov už mnoho desaťročí. Na začiatku 20. storočia 28. prezident Spojených štátov Woodrow Wilson konštatoval, že: *„krajina, ktorá je vystavená bojkotu, je blízko ku kapitulácii. Uplatňujte ekonomické, mierové, pokojné, smrtiace opatrenia a použitie sily nebude potrebné. Je to strašný liek. Nezabije nikoho mimo bojkotovaného štátu, ale vytvára tlak, ktorému žiadna moderná krajina nedokáže odolať.“*¹ O sto rokov neskôr toto tvrdenie už nemá absolútnu platnosť, pretože, ako sa ukazuje, uplatňovanie ekonomických obmedzení v modernom svete poškodzuje nielen ekonomiku a spoločnosť cieľového štátu, ale aj iných aktérov medzinárodných vzťahov, prináša negatívne dôsledky pre svetovú ekonomiku. Je to spôsobené predovšetkým tým, že dnešný svet je globalizovaný, v dôsledku čoho rastie vzájomná závislosť a tým aj zraniteľnosť štátov. Napriek tomu sú ekonomické sankcie schopné čiastkovo odpojiť určitý štát od svetového trhu. Na začiatku sa životná úroveň jeho obyvateľov postupne zhoršuje, avšak krajina, ktorá má relatívne rozvinutú hospodársku a technologickú základňu, sa v budúcnosti s vzniknutými problémami vysporiada.

Ekonomické reštriktívne opatrenia často používajú silné štáty voči relatívne slabým, čo prakticky vylučuje možnosť rovnocennej odpovede. Napriek popularite ekonomických sankcií nie je tento pojem priamo vysvetlený v žiadnom oficiálnom medzinárodnom právnom dokumente. Je to spôsobené tým, že jeho výklad závisí od konkrétneho prípadu. Samotný pojem ekonomické sankcie možno definovať rôznymi spôsobmi, ako *„skutočné alebo hroziace odopretie ekonomických vzťahov jedným alebo viacerými štátmi (odosielateľom(lmi)) s cieľom ovplyvniť správanie iného štátu alebo neštátnych subjektov v oblasti zahraničnej politiky alebo inej politickej otázky.“*² Ekonomické reštriktívne opatrenia možno taktiež vysvetliť aj ako *„úmyselné, vládou inšpirované zrušenie alebo hrozbu zrušenia obvyklých obchodných alebo finančných vzťahov.“*³

¹ HUFBAUER et al. (2007): Economic sanctions reconsidered, p. 1.

² JENTLESON, B. (2022): Sanctions: What Everyone Needs to Know, pp. 9-10.

³ HUFBAUER et.al. (2007): Economic sanctions reconsidered, p. 3.

Ak uvažujeme o ich cieľoch, uplatňujú sa preto, aby: a) ovplyvnili politický kurz cieľového objektu; b) zmenili vnútorný režim konkrétneho štátu; c) zabránili nepriateľským akciám; d) obmedzili rozvoj vojensko-priemyselného komplexu krajiny; e) motivovali určitého aktéra medzinárodných vzťahov k úprave rôznych aspektov svojej politiky. Okrem toho sa ekonomické obmedzenia využívajú na boj proti terorizmu, ochranu demokracie a základných ľudských práv a slobôd.⁴ Na základe uvedeného môžeme zhrnúť, že cieľom je obmedziť ekonomický rast a vplyv aktéra, ktorý porušil zásady medzinárodného práva, a to takým spôsobom, aby sa v budúcnosti zabránilo podobnému konaniu.

Niektoré štáty napríklad ukladajú obmedzenia s cieľom chrániť svoje národné a hospodárske záujmy ako USA. Existuje rôzne spektrum dôvodov, pre ktoré môžu byť ekonomické sankcie uložené, napr. demonštrovať občanom odhodlanie pri obrane národných záujmov. Teda, aj keď sú neúčinné a neefektívne, voliči ich použitie schvaľujú, pretože ich považujú za spravodlivý a správny krok v prístupe k zahraničnej politike. Takéto demonštratívne využívanie ekonomických reštrikcií pomáha dosahovať vnútropolitické ciele a uspokojovať požiadavky voličov, prispieva k vytváraniu pozitívneho obrazu silnej vlády.

Správna kategorizácia ekonomických sankcií pomáha lepšie pochopiť ciele, mechanizmy, ako aj dôsledky reštriktívnych opatrení. Následne takéto rozdelenie vytvára priaznivé podmienky na analýzu účinnosti a efektívnosti ich použitia so zámerom vypracovať úspešnejšie sankčné stratégie v budúcnosti. Mnohí domáci a zahraniční autori kategorizujú ekonomické sankcie odlišne. Závisí to predovšetkým od subjektov a objektov ich uplatňovania, ako aj od odvetví, na ktoré sú uvalené. Neexistuje všeobecne akceptovaný prístup k rozlišovaniu ekonomických sankcií. Napriek tomu sme identifikovali: a) finančné sankcie; b) obchodné sankcie; d) smart sanctions.

Finančné sankcie sú jedným z populárnych a účinných druhov hospodárskych obmedzení v oblasti medzinárodnej politiky a obchodu. Ich účelom je obmedziť prístup krajín, právnických alebo fyzických osôb k finančným službám a peňažným transakciám. Používajú sa na blokovanie zahraničných investícií, zmrazenie aktív a bankových účtov sankcionovaného subjektu nachádzajúcich sa v zahraničí.⁵ Okrem toho zahŕňajú vysoké zdanenie zahraničných prevodov, ako aj čiastočný alebo úplný zákaz finančnej podpory cieľovej krajiny. Svojím vplyvom znižujú potenciál ekonomického rozvoja sankcionovanej krajiny a obmedzujú jej schopnosť byť plnohodnotným účastníkom medzinárodného finančného systému.⁶

Obchodné sankcie možno označiť ako „reštriktívne opatrenia v oblasti vývozných a dovozných operácií krajiny alebo medzinárodnej organizácie voči inej krajine alebo skupine krajín.“⁷ Ich podstatou je čiastočné alebo úplné obmedzenie dovozu a vývozu tovaru, surovín alebo technológií do cieľovej krajiny s cieľom oslabiť jej ekonomický potenciál. Následne sa znižuje rast HDP krajiny, obmedzuje možnosť jej účasti na svetovom trhu, blokuje šanca rozvíjať hospodárske vzťahy s inými štátmi.⁸ Tento typ sankcií zahŕňa opatrenia ako hospodársky bojkot, obchodné embargo a obchodné blokády. Obchodné embargo je priame obmedzenie dovozu a vývozu tovaru a peňazí, ako aj obmedzenie obchodu s ropou, technológiami atď. Obchodná (hospodárska) blokáda je ďalší spôsob izolácie určitého štátu s cieľom narušiť jeho ekonomický rozvoj, zastaviť obchod a tým vynútiť určité politické ústupky. Často sa používa spolu s vojenskou blokádou, ale na rozdiel od nej sa vykonáva bez použitia násillia, a teda sa pri nej uplatňuje viac politických, ekonomických a právnych

⁴ ECONOMIC SANCTIONS: Penalties imposed by one or more countries against another country. Corporatefinanceinstitute.com [online].

⁵ CIPRIANI, M. – GOLDBERG, L. S. – LA SPADA, G. (2023): Financial Sanctions, SWIFT, and the Architecture of the International Payment System, pp. 31-52.

⁶ JERMANO, J. (2018): Economic and Financial Sanctions in U.S. National Security Strategy, pp. 64-73.

⁷ TIMOFEEV, I., N. (2024): European Union Trade Sanctions against Russia: Current Practices, p. 235.

⁸ BRATERSKYI, M., V. (2008): Dictionary of "What is what in world politics". Wehse.ru [online].

nástrojov. Následne pokračuje formou čiastočného alebo úplného ukončenia zahraničných finančných, obchodných a iných vzťahov konkrétneho štátu. Hospodársky bojkot je forma protestu alebo nenásilného odporu, zahŕňa odmietnutie spolupráce s určitým štátom v oblasti obchodu. Môže mať formu zastavenia nákupu tovaru a služieb, zadržania rôznych investícií atď.⁹

Smart sanctions (inteligentné sankcie) sa používajú proti konkrétnym osobám a objektom s cieľom obmedziť ich schopnosť obchodovať alebo používať rôzne tovary alebo služby.¹⁰ Sú vnímané ako modernizovaný a pragmatickejší typ ekonomických obmedzení. Pri porovnávaní tradičných a inteligentných obmedzení musíme zdôrazniť dva aspekty: a) konečný cieľ; b) flexibilitu. Ak hovoríme o prvom bode, smart sanctions sa snažia spôsobiť maximálne škody predovšetkým politickej elite realizujúcej politiku, ktorá vyvoláva uplatňovanie sankcií.¹¹ Druhý aspekt smart sanctions zahŕňa zákaz používať rôzne tovary alebo služby predovšetkým pre politickú elitu. K zmierneniu negatívnych dôsledkov pre obyvateľov dochádza prostredníctvom vylúčenia zo sankčných zoznamov v prípade veľmi potrebných tovarov a služieb, ako sú zdravotnícke pomôcky alebo potraviny. Kým v minulom storočí sa sankcie používali na obmedzenie schopnosti štátu a jeho obyvateľov obchodovať, s príchodom inteligentných reštrikcií sa ich konečným cieľom stali politické elity, ministerstvá, spoločnosti a veľkí podnikatelia.¹² V dôsledku toho sa zvyšuje ich účinnosť, čo z nich robí čoraz populárnejší nástroj zahraničnej politiky, ale aj efektívny spôsob nátlaku na aktérov medzinárodných vzťahov.

Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že ekonomické sankcie zaujímajú v modernej svetovej politike dôležité miesto. Umožňujú predchádzať vojnám, chrániť základné ľudské práva a slobody, brániť suverenitu štátov a pod. Na druhej strane, ich uplatňovanie spôsobuje, že negatívne účinky pocíti nielen cieľový objekt, ale aj ostatní aktéri medzinárodných vzťahov. V dôsledku toho nepriaznivo ovplyvňujú ekonomický stav štátov a medzinárodných korporácií a vyvolávajú globálnu hospodársku nestabilitu. To má následne priamy vplyv na svetovú ekonomiku, narúšajú sa medzinárodné toky tovarov, zvyšuje sa inflácia, množia sa ekonomické problémy krajín atď. Schopnosť sankcií dosiahnuť svoje ciele závisí od odolnosti konečného objektu, proti ktorému sa uplatňujú, ale aj od mnohých iných okolností a faktorov. Preskúmame ich na príklade Kuby s dôrazom na efektívnosť a účinnosť sankcií uvalených na tento ostrov zo strany USA. Vo svetovom spoločenstve v 20. storočí predstavujú americko-kubánske vzťahy osobitnú kapitolu, ktorá je stredobodom skúmania mnohých teoretikov z oblasti politických vied. Ide o dva štáty, ktoré sú si geograficky blízke, ale ich ekonomický potenciál je kvantitatívne i kvalitatívne neporovnateľný.

Existuje obmedzené množstvo špecializovaných slovenských a českých akademických zdrojov zameraných na ekonomické sankcie voči Kube. Články o tejto téme sú pomerne zriedkavé, akademická produkcia je veľmi limitovaná. To je dôvod, prečo je východiskovým prameňom odborná štúdia Lipková, Ľ. - Kucharčík, R. (2017): K niektorým otázkam súčasného vývoja americko-kubánskych vzťahov.

2 Ekonomické sankcie uvalené na Kubu a ich vývoj

Obchodné embargo USA voči Kube ilustruje, že sankcie môžu krajinu dostať do stavu trvalej sociálno-ekonomickej nestability. Bolo zavedené ako účinný a nenásilný spôsob

⁹ RITTER, D. (2008): Dictatorships and Authoritarian Regimes, Insurrections against, pp. 563-573.

¹⁰ STATE SECRETARIAT FOR ECONOMIC AFFAIRS SECO (2017): Smart sanctions – targeted sanctions. Seco.admin.ch [online].

¹¹ BELOZYOROV, S. A. – SOKOLOVSKA, E.V. (2023): Ethical dilemma of economic sanctions as an external threat, pp. 303-321.

¹² TIMOFEEV, I. N. (2020): A State or a Person? Who Are the ‘Smart Sanctions’ Against? Valdaiclub.com [online].

oslabenia protivníka s cieľom zmeniť jeho vnútorný politický režim. V dôsledku sankcií Kuba ročne prichádza o niekoľko miliárd dolárov a je takmer úplne izolovaná od svetového trhu.

Kubánska republika je malý ostrovný štát v Latinskej Amerike. Vzhľadom na geografickú polohu ju možno nazvať „podbruškom Ameriky“, čo následne určuje jej význam pri formovaní geopolitickej stratégie USA. Proces jej postupnej izolácie a ekonomickej devastácie pozostával z niekoľkých etáp a trvá už desiatky rokov. Na začiatku 20. storočia bol ostrov jedným z hlavných miest amerických investícií do nehnuteľností, výroby cukru a rafinérie ropy.¹³ V dôsledku šírenia komunistickej ideológie sa v roku 1959 uskutočnila kubánska revolúcia pod vedením Fidela Castra, ktorá nastolila diktatúru. Dôsledkom bolo úplné privlastnenie všetkého zahraničného kapitálu vrátane amerických podnikov a aktív štátom.¹⁴ Podľa oficiálnych údajov išlo o najrozsiahlejšiu a nekompenzovanú stratu majetku, ktorá USA spôsobila škodu vo výške 15 – 20 miliárd dolárov. Okrem veľkých hospodárskych strát čelili aj komunistickej hrozbe na svojich hraniciach, čo vyvolalo odvetné opatrenia. V októbri 1960 USA zaviedli čiastočné embargo voči Kube, ktoré bolo odôvodnené ako reakcia na nepriateľskú politiku novej vlády. V roku 1961 došlo k neúspešnej operácii v Zátokke sviň, čo motivovalo vládu USA prehodnotiť svoj prístup k nátlaku na Kubu. V roku 1962 bolo na základe iniciatívy USA pozastavené členstvo Kuby v Organizácii amerických štátov.¹⁵ V tom istom roku americký prezident J. F. Kennedy podpísal nariadenie „3347“, ktoré predpokladalo úplne prerušenie obchodných a politických vzťahov medzi USA a Kubou, čím de facto začal jej izoláciu od sveta.¹⁶ USA v roku 1963 prijali zákon zakazujúci Američanom akékoľvek investície a nákupy na Kube. O rok neskôr na podnet USA zaviedla Organizácia amerických štátov proti Kube politické a obchodné sankcie, ktoré jej znemožnili plnohodnotne sa zúčastňovať na obchode so susednými štátmi a so zvyškom sveta. To síce poškodilo hospodárstvo, ale vďaka neustálej podpore ZSSR mohla Kuba fungovať a stabilne sa rozvíjať. Od roku 1966 mali americkí občania úplný zákaz cestovať na Kubu, príp. mohli cestovať iba cez tretie štáty, najmä Mexiko a Kanadu. Dôležitým krokom v sprísňovaní obchodného embarga bol Helms-Burtonov zákon prijatý v roku 1996.¹⁷ Priniesol obmedzenia pre zahraničné firmy a jednotlivcov, ktorí spolupracovali s kubánskymi štátnymi spoločnosťami v tretích krajinách, poskytovali ostrovu hospodársku pomoc alebo mu predávali zbrane.¹⁸ Tým sa obmedzili možnosti Kuby obchádzať embargo, pretože štáty sa obávali zhoršenia vzťahov s USA.

Začiatkom 80. rokov ostrov čelil vážnym problémom vo svojej ekonomike. Príčinou bol pokles výkonnosti ekonomík krajín socialistického bloku, s ktorými aktívne spolupracoval. Okrem toho bol v roku 1982 zaradený na Zoznam krajín sponzorujúcich terorizmus, čo doslova prehĺbilo izoláciu. Táto kombinácia nepriaznivých faktorov vyvolala vysokú infláciu a nezamestnanosť a hospodársku krízu začiatkom 90. rokov 20. storočia. Koncom 20. storočia vtedajšia americká administratíva posilnila obchodné embargo voči Kube. Dôvodom bol rozpad komunistickeho bloku, krajina bola bez stabilnej podpory, čo pre USA znamenalo príležitosť konečného potlačenia diktatúry a rozvoj svojho vplyvu v regióne. S cieľom vyvinúť ešte väčší tlak bol v roku 1992 prijatý zákon o kubánskej demokracii (The Cuban Democracy Act), ktorý rozšíril vtedajšie obchodné embargo i na spoločnosti mimo USA. Ohraničil menové a finančné

---

¹³ LARIN E. A. (2023): Cuba. History. History of Cuba from the late 15th century to the early 21st century. Bigenc.ru [online].

¹⁴ CUBA. (2023): Bigenc.ru [online].

¹⁵ ISTORIA KUBY (2023). Bigenc.ru [online].

¹⁶ CUBA SANCTIONS. State.gov [online].

¹⁷ NAHRSTEDT, J. (2021): US economic sanctions on Cuba: An analysis of the reasons for their maintenance, pp. 1-41.

¹⁸ LIPKOVÁ, L. – KUCHARČÍK, R. (2017): K niektorým otázkam súčasného vývoja americko-kubánskych vzťahov.

transakcie medzi americkými a kubánskymi firmami v tretích krajinách a zakázal zahraničným lodiam vstup do amerických prístavov, ak predtým navštívili Kubu.¹⁹

Roky 2000-2003 priniesli zmeny v americko-kubánskych vzťahoch v dôsledku zmiernenia embarga. V roku 2000 bol prijatý zákon o reforme obchodných sankcií a posilnení vývozu, ktorý umožnil predaj amerických výrobkov na Kube na základe dočasných licencií a plnej zálohy. Kuba bola v roku 2001 v dôsledku prírodnej katastrofy nútená uzavrieť s USA dohodu, ktorá dovolila americkým spoločnostiam dodávať na ostrov potraviny.

Bushova administratíva v roku 2004 zaviedla nové sankcie, prísne obmedzili prevody peňazí na Kubu a návštevy Američanov. Taktiež bol zakázaný dovoz a vývoz niektorých tovarov a služieb, vrátane zníženia počtu letov. Toto sankčné úsilie prvýkrát po 40 rokoch vyvolalo v americkej spoločnosti zmiešané reakcie. Mnohí obyvatelia USA začali pochybovať o účinnosti a efektívnosti obchodného embarga, pretože sa mu nepodarilo zmeniť režim. Rodiny kubánskych emigrantov žiadali o zmiernenie tlaku sankcií, aby mohli slobodne pomáhať príbuzným na Kube. Takúto ideu podporovali aj úradníci s odôvodnením, že diktatúra nepadla a že ťažké bremeno sankcií nesú nevinní ľudia. V perspektíve budúcnosti to znamenalo šancu.

„Do roku 2009 boli sankcie voči Kube zo strany USA niekoľkokrát rozširované a sprísnené. Zo embarga boli vyňaté iba dodávky potravín a liekov v záujme nepoškodenia širokých mas kubánskeho obyvateľstva. Americkí občania mali zakázané navštíviť Kubu alebo uzatvárať obchodné kontrakty na jej území.“²⁰

Roky 2009-2016 boli obdobím „rozmrazovania“ vzťahov medzi štátmi, k čomu prispelo viacero dôvodov. Po prvé, v roku 2008 Fidel Castro opustil post prezidenta Kuby, kde ho vystriedal jeho mladší brat Raul Castro. To viedlo k rôznym liberálnym reformám v politike a hospodárstve, ktoré znamenali pozitívny signál pre USA. Po druhé, prezident USA B. Obama bol zástancom prehodnotenia prístupu politiky voči Kube. Sankcie sa ukázali ako bezperspektívne. Boli zmiernené obmedzenia v spolupráci v oblasti cestovného ruchu, obchodu a financií. Bolo zriadené priame telefonické spojenie s medzi USA a Kubou, ktoré sa predtým uskutočňovalo cez tretie štáty. Po tretie, Valné zhromaždenie OSN od roku 1992 každoročne vyzývalo USA, aby zrušili hospodárske sankcie voči Kube s odôvodnením, že sú nedemokratické a nevhodné.²¹ Sankcie sa uvoľnili v humanitárnej oblasti a v oblasti politického dialógu. Americkí občania mohli každoročne navštevovať svojich príbuzných. V roku 2014 boli zrušené obmedzenia prevodov peňazí, krajiny obnovili veľvyslanectvá vo svojich hlavných mestách. Kuba bola v roku 2015 na podnet USA vyradená zo Zoznamu krajín sponzorujúcich terorizmus. Americkým podnikom boli udelené licencie na vykonávanie obchodných činností na ostrove a uzavreté mnohostranné dohody s cieľom rozšírenia spolupráce.²² To všetko viedlo k hospodárskemu boomeru na Kube, rýchlemu rozvoju súkromného sektora,²³ čo aktívne priťahovalo nové investície a peniaze do štátneho rozpočtu. Došlo k oživeniu ekonomiky, hoci sankcie boli stále v platnosti a vláda čelila vysokej miere inflácie a nezamestnanosti.

Obdobie od roku 2017 možno charakterizovať posilňovaním ekonomického tlaku. Namiesto ústupkov prezident D. Trump zaviedol nové obmedzenia, ktoré zakázali americkým občanom a spoločnostiam spolupracovať so štátnymi kubánskymi podnikmi. Boli zrušené

¹⁹ WONG, K. A. (1994): The Cuban Democracy Act of 1992: The Extraterritorial Scope of Section 1706(a), pp. 651-682

²⁰ LIPKOVÁ, E. – KUCHARČÍK, R. (2017): K niektorým otázkam súčasného vývoja americko-kubánskych vzťahov, s. 136.

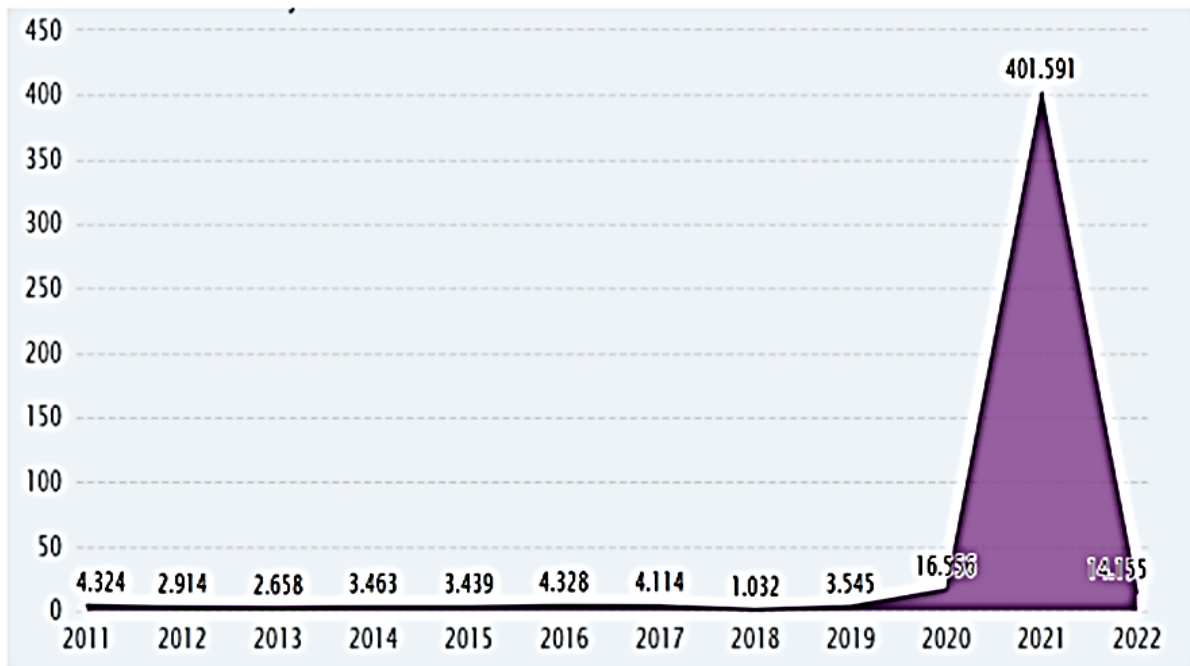
²¹ The UN General Assembly again called on the United States to lift sanctions against Cuba. (2024). Vedomosti.ru [online].

²² OLIVER, I. – NODARSEVENANCIO, M. (2022): Understanding the Failure of the U.S. Embargo on Cuba. Wola.org [online].

²³ SMOLÍK, J. – ZEMANOVÁ, M. (2022): Politický vývoj Kubánskej republiky v rokoch 2000-2021, s. 317.

výmenné vzdelávacie programy pre študentov a obmedzené prevody peňazí Američanov pre ich príbuzných žijúcich na Kube. Bol aktivovaný oddiel 3 Helmsovho-Burtonovho zákona, ktorý umožňuje americkým občanom podávať sťažnosti na subjekty využívajúce nezákonne ich majetok na ostrove. Neskôr bola Kuba opätovne zaradená na Zoznam krajín sponzorujúcich terorizmus.²⁴ Tieto aktivity v kombinácii s pandemiou Covid-19 viedli k nárastu inflácie (graf 1), priniesli negatívne dôsledky pre ekonomiku.

Graf 1: Vývoj inflácie na Kube v rokoch 2011 až 2022 (v percentách)

Prameň: Cuba Inflation, 2022. Dostupné na: <https://www.ceicdata.com/en/cuba/inflation>

Pozn.: Čiara označuje vývoj miery inflácie. Najvyššia hodnota bola v roku 2021 a dosiahla 401.591%, čo predstavuje hyperinfláciu.

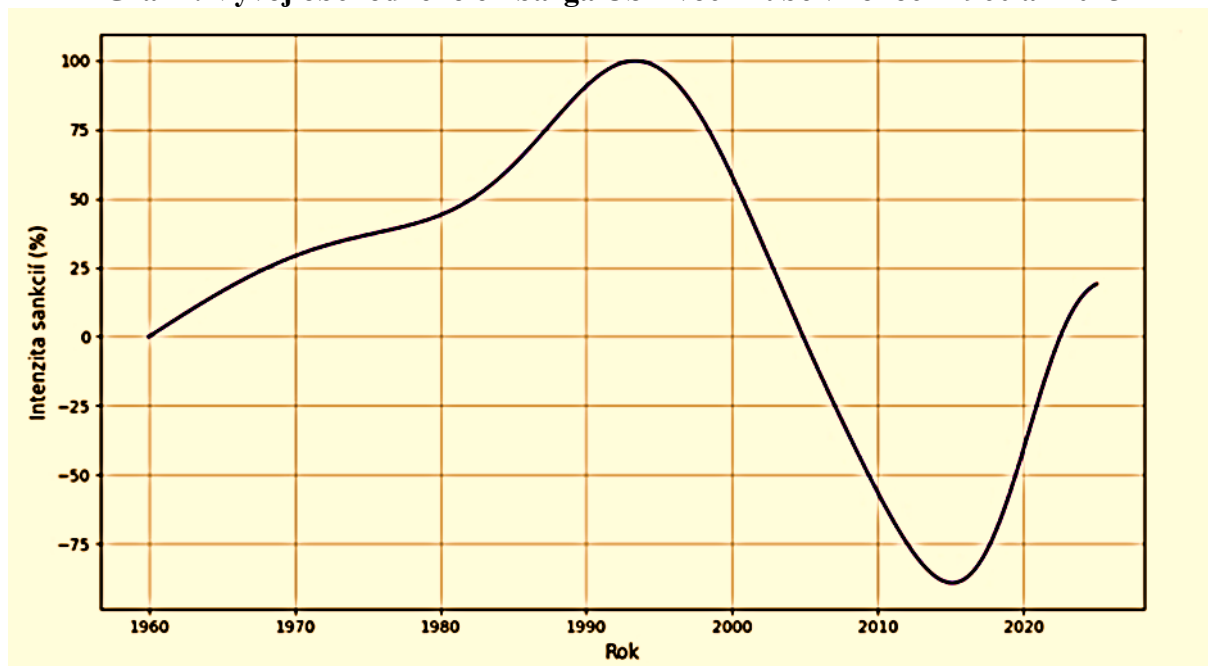
Všetky snahy o dosiahnutie kompromisu medzi vládami boli zvrátené. Nasledujúca administratíva J. Bidena vnímala kubánsku otázku ako druhoradú záležitosť, príčinou čoho bola pandémia a ukrajinská kríza. Napriek tomu USA čiastočne zmiernili sankcie v oblasti cestovného ruchu a potravín a začiatkom roka 2025 vyradili Kubu zo Zoznamu krajín sponzorujúcich terorizmus.

Žiadny štát vo svete sa nenachádza v takej dlhodobej ekonomickej a politickej izolácii od svojho vplyvného najbližšieho suseda ako Kuba.

Na základe pozorovania doterajšieho vývoja konštatujeme, že sankcie voči Kube sa pravidelne posilňovali a oslabovali v závislosti od politických názorov vládnucej strany USA. Vývoj obchodného embarga možno znázorniť ako sínusoidu odrážajúcu tendenciu zmien vo využívaní hospodárskych obmedzení. Je zobrazená v nasledujúcom grafe 2.

²⁴ PIKALO, A. (2025). Trump added Cuba back to the list of state sponsors of terrorism. The Cuban leader called the decision a mockery and discredit. Forbes.ua [online].

Graf 2: Vývoj obchodného embarga USA voči Kube v rokoch 1960 až 2025

Prameň: vlastné spracovanie

Pozn.: Čiara označuje mieru sprísňovania alebo uvoľňovania embarga v jednotlivých rokoch.

3 Účinnosť a efektívnosť ekonomických sankcií na Kubu

Osobitnou otázkou je účinnosť a efektívnosť ekonomických sankcií na kubánsky režim. J. S. Nye²⁵ pripúšťa, že „*uvalenie sankcií nebolo efektívne v prípade pádu Castrovoho režimu. Vojenský zásah mohol prispieť k jeho pádu, ale sankcie sa ukázali byť najefektívnejšou politickou voľbou.*“

Pri meraní účinnosti a efektívnosti ekonomických sankcií je dôležité poznamenať, že neexistuje univerzálna metóda, na základe ktorej by ich bolo možné jednoznačne posúdiť a označiť za úspešné. Vo všeobecnosti ich úspešnosť závisí od mnohých faktorov. Predovšetkým od toho, či dosiahli ciele, zámery, s ktorými boli uvalené, či poškodili cieľový štát a pre koho ďalšieho priniesli následky a dôsledky, príp. aj nežiaduce a neplánované, napr. aj pre krajinu, ktorá ich iniciovala, pre iných aktérov vo svetovej ekonomike a pod. Predtým, ako rozoberieme tieto aspekty na príklade nami analyzovaných sankcií, je však dôležité preskúmať, čo je efektívnosť.

Efektívnosť sa vo všeobecnosti týka počtu použitých zdrojov a konečného úžitku, ktorý je z nich získaný. Často je považovaná za neoddeliteľnú súčasť ekonomiky a jej hlavných procesov pri výrobe konkrétnych tovarov. Z ekonomického hľadiska sa vzťahuje na dosahovanie cieľov pri minimalizácii využívania existujúcich zdrojov. Z pohľadu manažmentu označuje schopnosť racionálne využívať existujúce možnosti a zdroje na dosiahnutie hlavných cieľov organizácie (prípadne štátu). Vzhľadom na tieto definície možno konštatovať, že efektívnosť je vnímaná ako rýchle dosiahnutie požadovaného výsledku s minimálnymi stratami. Hlavnými kritériami jej merania sú: a) produktivita (napríklad miera vplyvu sankcií na štát); b) prínos pre organizáciu (prípadne štát); c) vynaložené zdroje a úsilie.

Čo sa týka účinnosti, všeobecne predstavuje pomer medzi plánovaným a skutočným stavom určitého ukazovateľa pri realizácii konkrétnej činnosti. Pomáha posúdiť rozsah a užitočnosť dosiahnutých cieľov.²⁶ Z právneho hľadiska predstavuje mieru úspešnosti pôsobenia

²⁵ NYE, J. S. (2011): *The Future of Power*, pp. 73-74.

²⁶ ČESANÁ, S. (2023): Účinnosť. *Ekonomicka.sk* [online].

zákonov na dosiahnutie ich hlavného cieľa – práva a poriadku.²⁷ Meranie percenta účinnosti je zložitý proces, ktorý zahŕňa stanovenie cieľov, analýzu procesu ich dosahovania a sumarizáciu informácií o aktuálnom stave. Tieto ukazovatele sa potom porovnávajú s pôvodným plánom, ktorý sa používa na výpočet miery účinnosti.

Ak tieto dva pojmy aplikujeme na paradigmu sankcií, tak efektívnosť skúma, do akej miery bol cieľový aktér ekonomicky alebo politicky poškodený, zatiaľ čo účinnosť ukazuje, či boli dosiahnuté ciele, s ktorými boli sankcie pôvodne uvalené. Účinné sankcie sú vtedy, ak dosahujú ciele bez toho, aby priniesli nežiaduce dôsledky. Z toho vyplýva, že efektívne, účinné a úspešné sankcie sú tie, ktoré prinášajú prospech subjektu sankcie, nevyvolávajú preň veľké straty a hmatateľne poškodzujú cieľový objekt.

Niektorí autori, ako Hufbauer et al.,²⁸ Grinberg, Belozyorov a Sokolovska²⁹ efektívnosť a účinnosť ekonomických sankcií merajú podľa toho, ako reštriktívne opatrenia ovplyvnili mocenskú politiku sankcionovaného štátu. S. Bonetti³⁰ kritizuje túto metódu. Tvrdí, že úspech sankčného režimu sa dosiahne len vtedy, keď cieľový štát akceptuje podmienky, ktoré boli vyvolané sankciami iniciujúcej krajiny. Menej populárnym spôsobom výpočtu je teória hier, ktorá umožňuje posúdiť účinnosť a efektívnosť sankcií z hľadiska výhod a strát pre ich iniciátora.³¹ Tieto pohľady sú príkladom mnohých prístupov, ako merať účinnosť a efektívnosť ekonomických sankcií. V článku sme zvolili prístup, ktorý predpokladá porovnanie plánovaných a realizovaných cieľov, analýzu dynamiky vývoja HDP, inflácie, miery nezamestnanosti, cien tovarov a služieb, štátneho dlhu, zahranično-obchodnej bilancie, ale aj iných makroekonomických ukazovateľov štátu, ktorý bol zasiahnutý sankciami. Nemenej dôležitou súčasťou je preskúmanie vnútorných a vonkajších politických dôsledkov sankcií, ich vplyvu na svetovú ekonomiku, správanie rozhodujúcich aktérov medzinárodných vzťahov. Ďalej sledujeme dosiahnutie politických cieľov (zmena režimu vs. zmena správania), ekonomické náklady (pre Kubu vs. pre USA), nežiaduce dôsledky sankcií (humanitárne aspekty, posilnenie autoritárskeho režimu).

Môžeme identifikovať dva hlavné ciele hospodárskeho embarga USA na Kubu: a) zvrhnutie komunistickej diktatúry a obnovenie demokracie; b) maximálne obmedzenie hospodárskeho rozvoja a izolácia od svetovej ekonomiky. Pokiaľ ide o prvý cieľ, napriek zložitému sociálno-ekonomickému stavu krajiny spôsobenému sankciami sa diktatúru a socialistický režim nepodarilo zvrhnúť, čo je podmienené viacerými dôvodmi. Z historického hľadiska komunistická propaganda o potrebe odolnosti pre budúce víťazstvo nad kapitalistickým nepriateľom vzbudzovala a stále vzbudzuje dôveru u generácií mnohých Kubáncov. Politická elita sa často odvoláva na to, že taká veľká krajina ako USA nemôže zlomiť malý ostrov a ducha jeho obyvateľov. To motivuje Kubáncov znášať rôzne útrapy a vystatovať sa bezmocnosťou svojho nepriateľa. Prostredníctvom čiastočných úľav a pravidelnej pomoci sa Kuba vyrovnáva s následkami. To znižuje nespokojnosť obyvateľov a oddiaľuje potenciálny štátny prevrat. Okrem toho je pre americké spravodajské služby ťažké podporovať odbojové skupiny, pretože obyvatelia často opúšťajú ostrov z dôvodu absencie záujmu bojovať za slobodu a lepší život pre svoju krajinu. Kubánska vláda naďalej potláča základné ľudské práva a slobody, ako napr. slobodu prejavu nesúhlasu so štátnou politikou.³² Príčinu hospodárskych nedostatkov prisudzuje prevažne americkému embargu. Politická elita

²⁷ HAHN, J. (2022): The Effectiveness of the Law. In: Foundations of a Sociology of Canon Law, pp. 179-222.

²⁸ HUFBAUER et al. (2007): Economic sanctions reconsidered. 233 p.

²⁹ GRINBERG, R. S. – BELOZYOROV, S. A. – SOKOLOVSKA, E. V. (2021): Effectiveness of Economic Sanctions: Assessment by Means of a Systematic Literature Review, pp. 354-374.

³⁰ BONETTI, S. (2010): Distinguishing characteristics of degrees of success and failure in economic sanctions episodes, pp. 805-813.

³¹ YAGOFAROVA, I. D. (2024): Indicators and criteria for the effectiveness of economic sanctions, pp. 19-23.

³² SMOLÍK, J. – ZEMANOVÁ, M. (2022): Politický vývoj Kubánskej republiky v rokoch 2000-2021, s. 313.

kontroluje hlavné informačné zdroje, čím eliminuje akékoľvek prejavy individuality a slobody informácií. Úrady využívajú rôzne orgány na prenasledovanie, zastrašovanie alebo dokonca likvidáciu kritikov režimu. Politickí väzni, ktorí sa pokúsia o útek alebo odpor, dostávajú dlhé tresty odňatia slobody bez možnosti zmeniť konečný rozsudok. Podľa španielskej organizácie Prison defenders je na Kube viac ako 1 000 politických väzňov vrátane 34 detí a podmienky ich zadržiavania nezodpovedajú medzinárodným štandardom.³³ To následne obmedzuje možnosti Kubáncov a zasieva v nich strach, čo ich odrádza zmeniť situáciu. Podpora ZSSR a neskôr Číny, Ruska a čiastkovo medzinárodných organizácií ako OSN udržiava súčasný režim na ostrove. Každoročná rezolúcia OSN vyzýva USA, aby zrušili neopodstatnené sankcie voči Kube. Cez možnosť vstúpiť do medzinárodných organizácií sa prekonáva izolácia a udržiava existujúci režim. To uisťuje obyvateľov, že medzinárodné spoločenstvo ostrov neopustilo a aktívne mu pomáha.

Čo sa týka druhého cieľa, maximálne obmedzenie hospodárskeho rozvoja a izolácia Kuby od svetovej ekonomiky, ekonomické sankcie USA sú v tomto zmysle úspešné. V posledných desaťročiach sa kubánske hospodárstvo nachádza v neustálej recesii a len málo odborníkov predpovedá rast v nasledujúcich rokoch. Ekonomická situácia na Kube je zložitá vzhľadom na vyše polstoročia uplatňované embargo a nedostatočne efektívne riadenú ekonomiku. Zásadným problémom je nerozvinutá a zaostalá odvetvová štruktúra ekonomiky, takmer úplná a významná závislosť na dovoze potravín a nedostatok domácich zdrojov. Kuba sa vzhľadom k svojej geografickej polohe a doterajšiemu ekonomickému rozvoju stala silne závislou na zahraničných trhoch.³⁴ K zhoršovaniu ekonomickej situácie prispieva byrokracia a princíp plánovaného hospodárstva, v ktorom štát kontroluje trh, výrobu a ceny tovarov. To v dynamickom a globalizovanom svete vedie k neefektívnym rozhodnutiam, ktoré ešte viac posilňujú účinok ekonomických obmedzení. Pri posudzovaní efektívnosti a účinnosti obchodného embarga USA je dôležité zamerať pozornosť na mikroekonomické a makroekonomické problémy, ktoré prinieslo. Napríklad v roku 2021 sa uskutočnila menová reforma, ktorá mala posilniť národnú menu peso. Chýbajúca nezávislá centrálna banka a prísna kontrola zo strany štátu však spôsobili, že realizácia zmeny vyvolala desaťnásobný nárast inflácie a nezamestnanosti. Podľa nezávislých agentúr tak v rokoch 2021 – 2022 inflácia dosiahla až 200 – 500 %, zatiaľ čo vládne správy uvádzali len 33 – 77 %. To následne viedlo k znehodnoteniu národnej meny a intenzívnemu rastu dopytu po cudzej mene ako dolár.³⁵ Navyše, do tejto reformy Kuba mala duálny systém meny, čo tiež komplikovalo fungovanie podnikov kvôli nestabilite peňažného trhu.³⁶

Daňová politika zameraná na minimalizovanie súkromných príjmov a obmedzené možnosti akumulovať osobný kapitál brzdí rozvoj. Dôsledkom je veľká sociálna nerovnosť, zosilnená častou privatizáciou nehnuteľností a fondov. Kvôli nepriaznivému podnikateľskému prostrediu zahŕňajúcemu vysoké dane, dlhé byrokratické procesy, nestabilnú legislatívu a vysokú mieru štátneho monopolu zahraničné spoločnosti len zriedka považujú Kubu za miesto, kde by mohli investovať svoje peniaze. Snaha vlády zabezpečiť, aby peniaze prichádzali predovšetkým do štátnych podnikov a aby pracovnú silu najímal výlučne štát vedie k zdĺhavým a nekompromisným rokovaniam s podnikateľmi a demotivuje ich. Podnikateľ napríklad nemôže zamestnať viac ako 100 pracovníkov. V dôsledku toho ľudia často pracujú neoficiálne, rozvíja sa čierny trh práce.

Obchodné embargo vyvoláva pokles dovozu a vývozu, zvyšuje nedostatok tovaru, liekov, potravín a elektrickej energie. Úroveň dovozu preyšuje úroveň vývozu, generuje

³³ CUBA: Events of 2023 (2024). Hrw.org [online].

³⁴ LIPKOVÁ, L. – KUCHARČÍK, R. (2017): K niektorým otázkam súčasného vývoja americko-kubánskych vzťahov.

³⁵ COUNTRY REPORT – CUBA (2024). Bti-project.org [online].

³⁶ DAVIES, L. (2024): Understanding Cuban Money. Cubaniatravel.com [online].

závislosť od zahraničných dodávok. Podľa štatistiky za rok 2023 dovoz dosiahol 8,9 miliardy USD a vývoz 1,9 miliárd USD.³⁷ Kuba dováža najmä potraviny a technológie z krajín, ako sú Čína, Venezuela, USA a Rusko.³⁸ V roku 2023 muselo približne 38% Kubáncov obmedziť svoju stravu z dôvodu nedostatku potravín. V nasledujúcich rokoch dané číslo narástlo. Dôvodom sú roky neúrody, zníženie financovania poľnohospodárstva a nedostatok pracovných síl na realizáciu priemyslu. Neskôr, v dôsledku vysokých cien a absencie rozpočtových príjmov bol ostrov nútený obmedziť dovoz zahraničných produktov, pretože nebol schopný platiť za dodávky, čo viedlo k ďalšiemu zvýšeniu chudoby. Podľa údajov Kubánskeho strediska pre monitorovanie ľudských práv v roku 2024 sa približne 89% obyvateľov nachádzalo pod hranicou chudoby.³⁹ Veľký nedostatok základných výrobkov núti ľudí štrajkovať, čo ďalej paralyzuje ekonomiku a vedie k poklesu životnej úrovne. Dlhodobým dôsledkom ekonomických sankcií je emigrácia z ostrova, vyskytuje sa od 80. rokov 20. storočia, keď desaťtisíce Kubáncov opustili svoju krajinu v snahe nájsť lepší život. Po víťazstve Castrovho režimu odišli 2 milióny občanov, z ktorých takmer 86 % emigrovalo do USA.⁴⁰ Táto tendencia nielen pretrváva, ale sa ešte zintenzívnila kvôli neustálemu nedostatku normálnych životných podmienok. V roku 2022 opustilo ostrov viac ako 500 tisíc ľudí, Kuba prichádza o pracovnú silu, ktorá by mohla pomôcť štátu prekonať ekonomickú a sociálnu krízu.⁴¹

Problémom je deficit štátneho rozpočtu, v roku 2023 bol 18.5% HDP.⁴² V roku 2019 predstavoval HDP Kuby 103,43 miliardy USD, v dôsledku pandémie klesol v roku 2020 o 10,97-16,55 %, čo spôsobilo v dôsledku obmedzeného cestovného ruchu akútnu ekonomickú krízu.⁴³ V snahe vyriešiť tento problém vláda prijala novú fiškálnu politiku, ktorá však nebola úspešná a viedla k ešte väčšiemu nárastu rozpočtového deficitu.⁴⁴ V súčasnosti je štátny rozpočet v úpadku aj v dôsledku rozšírenej korupcie a rozvoja čierneho trhu, ktorý pripravuje štát o desiatky miliárd dolárov. K tomu prispieva existencia vysokej úrovne kriminality. Hlavnými príčinami rastu nelegálnej a protizákonnej činnosti sú aktivity drogových kartelov, šíriace syntetické drogy na uliciach.⁴⁵ Jedným z prosperujúcich sektorov ekonomiky je cestovný ruch, ktorý dnes prispieva k pomalému rastu HDP. V roku 2023 príjmy z turizmu dosiahli približne 3 miliardy dolárov. V roku 2024 bol celkový HDP na úrovni 110 – 112 miliárd USD, čo generuje možný rast. Minister hospodárstva predpovedal, že HDP by v roku 2025 mal rásť o 1 %.⁴⁶

USA v dôsledku chýbajúceho stabilného obchodu s Kubou strácajú ročne približne 2 miliardy dolárov, čo pre úspešnú ekonomiku nie je vážna strata.⁴⁷

Kuba kvôli ekonomickým sankciám nie je členom medzinárodných organizácií ako MMF alebo Svetová banka, čo obmedzuje jej schopnosť participovať vo svetovej ekonomike a obmedzuje zahraničné príležitosti na nápravu zaostávania. Hoci spolupracuje s hospodárskymi

³⁷ CUBA - POST-INDEPENDENCE ECONOMIC MALAISE. Gfmag.com [online].

³⁸ CUBA IMPORTS. Tradingeconomics.com [online].

³⁹ GOLOD NANOSIT UDAR PO KUBE. Bolee 4 millionov kubincev stradajú ot prodovol'stvennoj bezopasnosti v 2023 godu (2024). Ru.cibercuba.com [online].

⁴⁰ KOZICHEV, E. (2016): In LIPKOVÁ, E. – KUCHARČÍK, R. (2017): K niektorým otázkam súčasného vývoja americko-kubánskych vzťahov.

⁴¹ CUBA (2024). Coface.com [online].

⁴² COUNTRY REPORT – CUBA (2024). Bti-project.org [online].

⁴³ CUBA GDP GROWTH RATE 1971-2025 (2025) Macrotrends.net [online]; CUBA INFLATION (2022). Ceicdata.com [online].

⁴⁴ COUNTRY REPORT – CUBA (2024). Bti-project.org [online].

⁴⁵ Na kube rastie pouličná a drogová kriminalita, čo však miestne úrady v oficiálnych štatistikách popierajú (2024). Dennikn.sk [online].

⁴⁶ MALER, S. – FRANK, M. (2024): Cuba predicts 1% growth in 2025 after dismal year, economy minister says. Reuters.com [online].

⁴⁷ KOSTECKIY, S. (2020): 60 Years of Solitude: US Sanctions Against Cuba Are the Longest in History. Why Is America Punishing the Island of Freedom? Lenta.ru [online].

zvázmi ako BRICS, takáto spolupráca len zriedkavo vedie k zmysluplnej finančnej pomoci. Ostrov je nútený obrátiť sa na iné krajiny, aby mu schválili úver na splatenie štátneho dlhu. Podarilo sa mu vyjednať dohody o pôžičkách s Ruskom a Čínou, splácanie ktorých sa často odsúva v čase. To následne vedie k nárastu zahraničného dlhu, ktorý úrady starostlivo skrývajú. Podľa dostupných údajov v roku 2019 predstavoval 19 miliárd dolárov a každoročne sa zvyšuje.⁴⁸

Efekt, ktorý mal byť dosiahnutý zavedením obchodného embarga, nenaplnil očakávania USA. Na Kube nenastali politické zmeny smerom k demokratizácii spoločnosti a k uplatňovaniu ľudských práv. Hoci obchodné embargo nedokázalo zlomiť socialistický režim, kombinácia silného ekonomického tlaku, byrokracie a neúspešnej domácej politiky priniesla výraznú sociálno-ekonomickú nestabilitu a má na ostrov devastujúce účinky.

4 Perspektívy v oblasti sankcií s ohľadom na rôzne faktory

Ak uvažujeme o budúcom vývoji amerických sankcií voči Kube, nemôžeme nevenovať pozornosť prioritám novozvoleného prezidenta USA D. Trumpa. Na ich základe možno predpokladať, že hospodársky tlak na Kubu sa bude len zvyšovať. Hlavným cieľom je zabrániť zlepšeniu stavu kubánskej ekonomiky, ale aj obmedziť podporu Číny a Ruska, aby sa tým ohraničil ich vplyv v tomto regióne. Dôkazom toho je opätovné zaradenie Kuby na Zoznam krajín sponzorujúcich terorizmus D. Trumpom v prvý deň jeho prezidentovania a jeho zámer zakázať zahraničným (najmä mexickým) tankerom prevážať ropu na ostrov.

Príklad Kuby ukazuje, že ekonomické sankcie môžu byť efektívnym a účinným spôsobom nenásilného zásahu proti protivníkovi s cieľom čo najviac ho oslabiť v prípade, keď k tomu prispievajú priaznivé domáce faktory ako absencia prírodných zdrojov a slabá výkonnosť ekonomiky. Efektívnosť a účinnosť sankčného režimu je tiež podmienená tým, že Kuba nemá trvalých hospodárskych partnerov a stále stráca pracovnú silu. Účinok ekonomických reštriktívnych opatrení v krajine je hmatateľný. Hospodárska situácia je v patovej situácii a v najbližších desaťročiach sa pravdepodobne nezlepší. Pod účinnosť a efektívnosť sankcií sa podpisuje skutočnosť, že krajiny, ktoré v minulosti boli priateľské ku Kube, prešli sériou politických zmien, čím zmenili svoju politiku voči nej a prestali ju podporovať. Oslabujúci vplyv mali prírodné katastrofy, ktoré ostrov pripravili o rôzne ekonomické príležitosti. Kuba pred rokom požiadala OSN o potravinovú pomoc, napriek tomu, že ide o jednu z najúrodnejších oblastí vo svete. Hospodárstvo založené na príjmoch z cestovného ruchu a drobného obchodu nepokrýva verejné výdavky, čo spôsobuje rozpočtový deficit a krízu v sociálnej politike. To rozvíja čierny trh, emigráciu, nezamestnanosť, korupciu a banditizmus, podkopáva bezpečnosť. Kuba sa nachádza v zóne geopolitických záujmov USA, čo ešte zvyšuje jej zraniteľnosť voči sankciám. Rastúca podpora ostrova zo strany Číny a Ruska zvyšuje ich vplyv v Latinskej Amerike, výrazne mení geopolitickú rovnováhu síl, čo môže v budúcnosti generovať ďalšie problémy.

Účinnosť a efektívnosť ekonomických sankcií USA voči Kube je rozporuplná. Úspech je podmienený tým, že v tomto prípade nedošlo k odvety opatreniam, sankcie uplatnila silná krajina voči slabej, ktorá nemá v regióne a svete veľký hospodársky význam. Strata Kuby ako obchodného partnera neovplyvnila ekonomiku USA, čo je dôležitým faktorom pri zvyšovaní sankčného tlaku.

Efektívnosť v našom chápaní znamená, do akej miery sankcie poškodili cieľový štát z hľadiska ekonomiky, politiky a spoločnosti, pri zvážení vynaložených prostriedkov a úsilia. Z pohľadu iniciátora, USA, sankcie priniesli silné ekonomické poškodenie Kuby (pretrvávajúca recesia, vysoká inflácia - v roku 2021 až 401 %, nedostatok potravín, liekov, výpadky elektriny, 89 % obyvateľov pod hranicou chudoby v roku 2024, izolácia od medzinárodného trhu čo sa

---

⁴⁸ COUNTRY REPORT – CUBA (2024). Bti-project.org [online].

týka prístupu k MMF, Svetovej banke a stabilným investorom, dlhodobý rozvrat štátneho rozpočtu (rozpočtový deficit v roku 2023 predstavoval 18,5 % HDP), masívna emigrácia (viac ako 500 000 ľudí emigrovalo v roku 2022). Sankcie sú vysoko efektívne v zmysle poškodenia ekonomického systému cieľovej krajiny s nízkymi nákladmi pre USA.

Účinnosť znamená, či sankcie dosiahli politické ciele, ktoré si ich iniciátor stanovil. Negatíva (neúspechy z pohľadu cieľov USA) sú tieto: zmena režimu nenastala (komunistický režim pretrval viac ako 60 rokov, vrátane generačnej výmeny vodcov), nedošlo k demokratizácii (opozičné hnutia sú represívne potláčané, sloboda prejavu je silne obmedzená), kubánska propaganda využíva embargo na posilnenie naratívu „malého hrdinského ostrova čeliaceho veľmoci“, čím paradoxne podporuje legitimitu režimu. Režim je podporovaný aj z iných krajín, Rusko, Čína, Venezuela a čiastočne aj OSN mu pomáhajú prežiť. Humanitárne následky poškodzujú obraz USA, medzinárodné organizácie (vrátane OSN) dlhodobo kritizujú embargo ako neetické. Sankcie sú nízko účinné, nepodarilo sa dosiahnuť hlavný politický cieľ, ktorým bola zmena režimu a demokratizácia krajiny.⁴⁹ Nedošlo k výrazným systémovým zmenám.

Realizovaný výskum na príklade Kuby potvrdil náš predpoklad, že sankcie sú kontroverzným nástrojom zahraničnej politiky a pre rôzne príčiny nie vždy dosahujú účel, na ktorý boli uvalené. Ich účinnosť a efektívnosť závisí od rozličných vonkajších a vnútorných faktorov. Jedným z nich je všeobecné medzinárodné dodržiavanie a presadzovanie. Ak sú obchádzané alebo nedostatočne vymáhané, ich efektívnosť a účinnosť sa výrazne znižuje. Z vnútorných faktorov môžeme vyzdvihnúť podporu vlády a jej cieľov zo strany obyvateľstva, dostatočné surovínové a energetické zdroje, výrobnú kapacitu a politické usporiadanie krajiny, typ ekonomiky, pripravenosť hospodárstva na vonkajší tlak, ako aj výkonnosť v technologickej oblasti. Ďalej klímu, prírodné prostredie, časté prírodné katastrofy a pod. Z vonkajších faktorov je dôležité spomenúť možnosti zapojenia do medzinárodného obchodu, stupeň otvorenosti ekonomiky, prístup na nové trhy, zahranično-politické vzťahy s partnermi, mieru účasti v medzinárodných organizáciách, geopolitické záujmy. Okrem toho zohráva dôležitú úlohu faktor ekonomického prepojenia a vzájomnej závislosti medzi štátom, ktorý uplatňuje sankcie a štátom, prípadne skupinou štátov, na ktorý sú uvalené a časový faktor spôsobujúci oneskorenie ich účinku. Tieto faktory a ich vplyv na účinnosť a efektívnosť sankcií vyžadujú ďalšie skúmanie.

Záver

Ekonomické sankcie predstavujú významný, avšak rozporuplný nástroj súčasnej zahraničnej politiky, ktorý umožňuje presadzovať strategické ciele nenásilnými prostriedkami. Ich použitie býva legitimizované princípmi medzinárodného práva a často sa javí ako alternatíva k priamemu vojenskému zásahu. Zároveň však čoraz častejšie čelí otázkam účinnosti, etickej opodstatnenosti a dôsledkov.

Cieľom tejto štúdie bolo empirické preskúmanie hypotézy o kontraproduktívnosti ekonomických sankcií prostredníctvom detailnej analýzy sankčného režimu USA voči Kube, ktorý predstavuje jeden z najdlhšie trvajúcich prípadov unilaterálnych sankcií v dejinách medzinárodných vzťahov. Na základe aplikácie deskriptívnej, historicko-logickej a kvantitatívnej analýzy makroekonomických a politických ukazovateľov sme dospeli k záveru, že účinnosť a efektívnosť sankcií je podmienená komplexným súborom vnútorných a vonkajších faktorov, ktoré ovplyvňujú nielen správanie cieľového štátu, ale aj dôsledky pre samotného iniciátora a širšie medzinárodné prostredie.

V prípade Kuby možno konštatovať vysokú efektívnosť sankcií v zmysle ich schopnosti dlhodobo narušiť ekonomický rozvoj, obmedziť prístup k medzinárodným finančným

⁴⁹ SMOLÍK, J. – ZEMANOVÁ, M. (2022): Politický vývoj Kubánskej republiky v rokoch 2000-2021, s. 302.

inštitúciám a vyvolať výrazné sociálno-ekonomické problémy. Na druhej strane, deklarovaný politický cieľ, zmena režimu a demokratizácia spoločnosti, dosiahnutý nebol, čo výrazne znižuje hodnotenie ich účinnosti. Sankcie síce oslabil hospodársky potenciál krajiny a prehĺbili jej medzinárodnú izoláciu, avšak neposkytli impulz k transformácii autoritárskeho režimu, ktorý si zachoval vnútornú stabilitu vďaka vonkajšej podpore (najmä zo strany Číny a Ruska), ako aj vnútropolitckej kontrole a ideologickej mobilizácii.

Okrem toho sa ukazuje, že dlhodobé a plošné sankcie môžu generovať negatívne externality, ktoré presahujú hranice cieľového štátu vrátane humanitárnych dôsledkov pre civilné obyvateľstvo, oslabenia multilaterálnych obchodných vzťahov a posilňovania represívnych režimov. Z tohto dôvodu považujeme za nevyhnutné prehodnotiť existujúce prístupy k sankčnej politike v kontexte multipolárneho svetového poriadku a rastúcej ekonomickej prepojenosti a klásť dôraz na strategické, selektívne a medzinárodne koordinované opatrenia, ktoré minimalizujú vedľajšie škody a maximalizujú tlak na rozhodujúce politické elity cieľového štátu.

Záverom možno konštatovať, že sankcie ako nástroj zahraničnej politiky nie sú univerzálne účinné a ich úspešnosť závisí od presne definovaných cieľov, realistického časového rámca, medzinárodnej podpory, ako aj od odolnosti a adaptabilnej kapacity cieľového štátu. V kontexte multipolárneho svetového poriadku je preto nevyhnutné uplatňovať ekonomicke sankcie uvažene, na základe dôkladnej analýzy dôsledkov a s dôrazom na dlhodobú stratégiu zahraničnopolitických zámerov iniciujúcich aktérov.

Použitá literatúra:

1. BELOZYOROV, S. A. – SOKOLOVSKA, E. V. (2023): Ethical dilemma of economic sanctions as an external threat. In: *Vestnik of Saint Petersburg University. Philosophy and Conflict Studies* [online]. St. Petersburg: St. Petersburg University, 39(2), pp. 303-321 [cit. 2025-06-28]. ISSN 2541-9382. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.21638/spbu17.2023.208>
2. BONETTI, S. (2010): Distinguishing characteristics of degrees of success and failure in economic sanctions episodes. In: *Applied Economics* [online]. Taylor & Francis Journals, 30(6). pp. 805-813 [cit. 2025-07-01]. ISSN 1466-4283. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1080/000368498325507>
3. BRATERSKYI, M. V. (2008): *Dictionary of "What is what in world politics"*. Wehse.ru [online]. [cit. 2025-06-24]. Dostupné na internete: https://www.wehse.ru/cgi-bin/wpg/wehse_wpg_show_text_print.pl?term1302004131
4. CIPRIANI, M. – GOLDBERG, L. S. – LA SPADA, G. (2023): Financial Sanctions, SWIFT, and the Architecture of the International Payment System. In: *The Journal of Economic Perspective* [online]. American Economic Association, 37(1). pp. 31-52 [cit. 2025-05-23]. ISSN 1944-7965. Dostupné na internete: <https://www.jstor.org/stable/27192408>
5. *Country Report – Cuba* (2024). Bti-project.org [online]. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung [cit. 2025-06-06]. Dostupné na internete: <https://bti-project.org/en/reports/country-report/CUB#pos8>
6. *Cuba* (2023). Bigenc.ru [online]. Moskva: Autonómna nezisková organizácia “Národné vedecké a vzdelávacie centrum- Veľká ruská encyklopédia“ [cit. 2025-06-08]. Dostupné na internete: <https://bigenc.ru/c/kuba-f59d2b>
7. *Cuba* (2024). Coface.com [online]. [cit. 2025-02-05]. Dostupné na internete: https://www.coface.com/news-economy-and-insights/business-risk-dashboard/country-risk-files/cuba#id_sector_risk_assessment-394
8. *Cuba: Events of 2023* (2024). Hrw.org [online]. New York: Human Rights Watch [cit. 2025-07-07]. Dostupné na internete: [44](https://www.hrw.org/world-report/2024/country-
</div><div data-bbox=)

- 7(4). pp. 64-73 [cit. 2025-06-25]. ISSN 2157-0663. Dostupné na internete: https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/prism/prism_7-4/prism_7-4.pdf
25. KOSTECKIY, S. (2020): *60 Years of Solitude: US Sanctions Against Cuba Are the Longest in History. Why Is America Punishing the Island of Freedom?* Lenta.ru [online]. [cit. 2025-06-07]. Dostupné na internete: https://lenta.ru/articles/2020/10/20/cuban_sanctions/
  26. LARIN, E. A. (2023): *Cuba. History. History of Cuba from the late 15th century to the early 21st century.* Bigenc.ru [online]. Moskva: Autonómna nezisková organizácia “Národné vedecké a vzdelávacie centrum – Veľká ruská encyklopédia“ [cit. 2025-07-08]. Dostupné na internete: <https://bigenc.ru/c/kuba-istoriia-istoriia-kuby-s-kontsa-15-v-do-nachala-21-v-b83569?ysclid=lt38igdb6b34221798>
  27. LIPKOVÁ, Ľ. – KUCHARČÍK, R. (2017): K niektorým otázkam súčasného vývoja americko-kubánskych vzťahov. In: *Politické vedy* [online]. 20(1). ISSN 1335-2741. s. 132-148. [cit. 2025-07-08] Dostupné na internete: <https://politickevedy.fpvmv.umb.sk/23844/k-niektorym-otazkam-sucasneho-vyvoja-americko-kubanskych-vztahov>
  28. MALER, S. – FRANK, M. (2024): *Cuba predicts 1% growth in 2025 after dismal year, economy minister says.* Reuters.com [online]. [cit. 2025-07-09]. Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/world/americas/cuba-predicts-1-growth-2025-after-dismal-year-economy-minister-says-2024-12-16/>
  29. NAHRSTEDT, J. (2021): US economic sanctions on Cuba: An analysis of the reasons for their maintenance. In: *IPE Working Papers* [online]. Berlin: Berlin School of Economics and Law, 162/2021. pp. 1-41 [cit. 2025-07-10]. ISSN 1869-6406. Dostupné na internete: https://www.ipe-berlin.org/fileadmin/institut-ipe/Dokumente/Working_Papers/ipe_working_paper_162_2.pdf
  30. *Na Kube rastie pouličná a drogová kriminalita, čo však miestne úrady v oficiálnych štatistikách popierajú* (2024). Dennikn.sk [online]. Bratislava: DennikN [cit. 2025-02-08]. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/minuta/4215706/>
  31. NYE, S. J. (2011): *The Future of Power.* New York: Public Affairs, 2011. 300 s. ISBN 978-1-58648-892-5
  32. OLIVER, I. – NODARSE VENANCIO, M. (2022): *Understanding the Failure of the U.S. Embargo on Cuba.* Wola.org [online]. Washington D.C: Washington Office on Latin America [cit. 2025-06-13]. Dostupné na internete: <https://www.wola.org/analysis/understanding-failure-of-us-cuba-embargo/>
  33. PIKALO, A. (2025): *Trump added Cuba back to the list of state sponsors of terrorism. The Cuban leader called the decision a mockery and discredit.* Forbes.ua [online]. [cit. 2025-07-13]. Dostupné na internete: <https://forbes.ua/ru/news/tramp-vnis-kubu-do-spisku-derzhav-sponsoriv-terorizmu-u-gavani-nazvali-tse-rishennya-znushchannyam-ta-diskreditatsieyu-21012025-26458>
  34. RITTER, D. (2008): Dictatorships and Authoritarian Regimes, Insurrections against. In: *Encyclopedia of Violence, Peace, & Conflict* [online]. Academic Press. pp. 563-573 [cit. 2025-05-27]. ISBN 978-0-12-373985-8. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.1016/B978-012373985-8.00049-0>
  35. *Smart sanctions – targeted sanctions.* State Secretariat for Economic Affairs SECO (2017). Seco.admin.ch [online]. Bern: SECO [cit. 2025-06-27]. Dostupné na internete: https://www.seco.admin.ch/seco/en/home/Aussenwirtschaftspolitik_Wirtschaftliche_Zusammenarbeit/Wirtschaftsbeziehungen/exportkontrollen-und-sanktionen/sanktionen-embargos/smart-sanctions--gezielte-sanktionen.html
  36. SMOLÍK, J. – ZEMANOVÁ, M. (2022): Politický vývoj Kubánskej republiky v rokoch 2000-2021. In: *Slovak Journal of International Relations.* 2022, no. 4, s. 299-326.

37. TIMOFEEV, I. N. (2020): *A State or a Person? Who Are the 'Smart Sanctions' Against?* Valdaiclub.com [online]. Moscow: Valdai Discussion Club [cit. 2025-07-08]. Dostupné na internete: <https://valdaiclub.com/a/highlights/a-state-or-a-person-who-are-the-smart-sanctions/>
38. TIMOFEEV, I. N. (2024): *European Union Trade Sanctions against Russia: Current Practices*. In: Vestnik of Saint Petersburg University. Economy [online]. St. Petersburg: St. Petersburg University, 40(2). pp. 233-247 [cit. 2025-05-24]. ISSN 2542-226X. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.21638/spbu05.2024.205>
39. WONG, K. A. (1994): The Cuban Democracy Act of 1992: The Extraterritorial Scope of Section 1706(a). [online] In: *University of Pennsylvania Journal of International Law* [online]. Philadelphia: University of Pennsylvania, 14(4). pp. 651-682 [cit. 2025-07-10]. ISSN 1086-7872. Dostupné na internete: <https://scholarship.law.upenn.edu/jil/vol14/iss4/4>
40. YAGOFAROVA, I. D. (2024): Indicators and criteria for the effectiveness of economic sanctions. In: *Bulletin of innovative technologies* [online]. St. Petersburg, 2(30). pp. 19-23 [cit. 2025-06-04]. ISSN 2520-2839. Dostupné na internete: <https://bitjournal.ru/index.php/BIT/article/view/359/574>

Kontakt:

doc. Ing. Katarína Liptáková, PhD.

Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Kuzmányho 1
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
e-mail: katarina.liptakova@umb.sk

doc. PhDr. Daniela Škutová, PhD.

Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Kuzmányho 1
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
e-mail: daniela.skutova@umb.sk

Bc. Oleksandr Lomanchenko

Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Kuzmányho 1
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
e-mail: sashalomanchenko8@yahoo.com